

SESSIONS EXTRAORDINÀRIES DE SEMINARI

Durant el mes de març de 1983, el Grup Català de Sociolingüística tingué l'oportunitat, en col·laboració amb la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, d'organitzar dues importants reunions de seminari: la primera se celebrà el 4 de març, aprofitant la presència a Barcelona del professor Wallace E. Lambert, de la Universitat McGill de Montréal (Quebec); i la segona, el dia 24, a càrrec del professor William F. Mackey de la Universitat Laval, també del Quebec. Atesa la personalitat d'aquests il·lustres visitants, el GCS ha considerat que els nostres lectors estarien interessats en la ressenya de les dues sessions.

SESSIÓ AMB W. E. LAMBERT

El prof. Lambert començà la seva intervenció fent referència al fenomen dels conflictes interètnics (Quebec, Escòcia, Bretanya, Puerto Rico...), on s'observen tendències xenofòbiques o etnocèntriques. Aquestes tendències no són pas noves, però no s'han estudiat mai des d'un punt de vista psicològic. Per a ell cada èxit d'un moviment separatista és la demostració del fracàs d'una convivència democràtica.

Referint-se al concepte de Popper de «societat oberta», Lambert opina que un dels problemes del separatisme és que sol prometre el retorn a les antigues maneres i a vegades no és possible. D'altra banda, si la identitat es basa en factors ètnico-lingüístics, el sentiment d'identificació pot exagerar les diferències entre els grups. Es refereix a un treball de recerca entre deu grups culturals diferents, el qual donà algunes sorpreses: els pares burgesos japonesos són més semblants als pares burgesos europeus que no pas al pares treballadors japonesos; les diferències entre sexes dins un poble són més marcades que no pas les diferències entre mares o pares de diferents pobles, etc. Això el porta a la conclusió que les creences sobre les diferències culturals potser són exagerades: les grans diferències són entre els individus, no pas entre les cultures.

A continuació es referí a diverses experiències fetes a la McGill, per a

distingir estereotips de diferents grups, ja conegudes en diverses publicacions.

Féu, també, una especial referència als *programes educatius per immersió* com a mitjà per a trencar les barreres entre els anglòfons i els francòfons. Comenta les experiències fetes amb infants anglòfons que reben la primera etapa de l'ensenyament bàsic totalment en francès i després l'educació és bilingüe (anglès, francès). Aquests escolars, quan entren al batxillerat, tenen actituds més obertes envers el francès i els francòfons. Actualment aquests programes es van estenent més (Quebec).

Remarcà que els complexos problemes que presenta l'educació bilingüe es poden distingir en dos tipus fonamentals de bilingüisme: el *bilingüisme additiu* i el *bilingüisme substractiu*. Quan un grup lingüístic se sent segur, l'aprenentatge d'una altra llengua no sol crear problemes: en aquest cas el bilingüisme és *additiu*, perquè suma els coneixements de les dues llengües i representa un enriquiment cultural net. En canvi, si ens fixem en els grups lingüístics minoritaris als Estats Units, ens trobem que a l'escola a mesura que van aprenent anglès baixa el nivell de domini de la seva llengua (es produeix com una mena de paràlisi en el desenvolupament del propi codi, ajudat pel fet que a casa dels alumnes la llengua pròpia sol ser tabú o un obstacle que cal superar): aquesta situació contradictòria produeix un bilingüisme *substractiu*, és a dir, que en lloc de sumar resta. S'ha demostrat que aquests grups tenen una mena de desarranjament psicològic, encara que a nivell conscient estiguin a favor de l'anglès i contra la llengua del grup. Per això, una adequada educació bilingüe en què la llengua pròpia s'utilitzi en algunes assignatures (matemàtiques, ciències) fa millorar els seus resultats en aquestes disciplines, però al mateix temps també en anglès.

En conclusió, és obvi que cal transformar el bilingüisme *substractiu* en *additiu*. Cal observar els diferents grups i comprovar si algun d'ells es troba en situació de bilingüisme substractiu per a corregir-lo.

Després de l'exposició del Dr. Lambert s'obrí una animada discussió en la qual, per part de diversos assistents, es formularen crítiques a la primera part de la seva intervenció. Tothom coincidí a subratllar, en canvi, l'interès de les experiències educatives per immersió i de la distinció entre bilingüisme additiu i bilingüisme substractiu.

SESSIÓ AMB W. F. MACKAY

El prof. Mackey presentà la seva comunicació com unes reflexions a partir del que ell ha cregut veure com a més destacat en «Treballs de Sociolingüística Catalana». Aquestes reflexions, vistes per un observador «des de fora», poden contribuir a enriquir el nostre debat intern.

El primer tema a destacar és el de la llengua materna a l'escola. Mackey diu que històricament l'ensenyament en la llengua materna era una cosa extremament rara. El que és nou no és l'ensenyament bilingüe, sinó fer l'ensenyament en la llengua materna. Considera que caldria prendre en consideració la possibilitat d'ensenyament en castellà per als catalanopar-

lants i en català per als castellanoparlants. Creu, així mateix, que els programes d'immersió no han tingut en compte a vegades el factor d'intercomprensió (quan dues llengües són molt semblants) i que les solucions no són exportables. En definitiva, cal reelaborar sempre els propis models.

Un altre tema a comentar és el de l'alternança lliure (Calsamiglia, Tusón). Fa una referència a l'escola bilingüe alemany/anglès de Berlín, que esborrona alguns lingüistes («és un escàndol per als lingüistes a causa de les barreges de llengües, les interferències, etc.»), però que cal valorar en el resultat de l'experiència: els alumnes fora del centre no sols són prestigiosos especialistes en la seva matèria, sinó que saben distingir perfectament els dos codis. Comprèn, però, que el nostre problema és una mica diferent, perquè tractant-se de dues llengües molt semblants, les interferències són més confuses.

Esmenta també el tema de les enquestes sociolingüístiques (Torres). Critica les enquestes, per les dificultats del qüestionari: es pregunta si són en el «llenguatge» de l'enquestat. Esmenta els resultats molt interessants d'una enquesta que ell ha dirigit a Irlanda, a base d'entrevistes obertes, per a analitzar-ne el contingut i la freqüència dels temes. (Els resultats d'aquesta enquesta han portat a les conclusions següents: dos irlandesos només parlen en irlandès entre ells quan tenen el mateix nivell de competència; i els qui parlen i utilitzen l'irlandès són els qui estan més a favor de la llengua. Cal alçar, doncs, el nivell de competència.)

A continuació es refereix als mitjans de comunicació de massa. Destaca la importància de la TV, que en molts casos supera l'escola: un infant nord-americà té a la setmana més hores/TV que hores/escola.

També comentà el tema de l'endo-exogàmia a partir dels treballs de Strubell.

Després de referir-se a algunes altres qüestions, s'obrí un debat, al llarg del qual Mackey insistí que no ens deixéssim temptar pels models externs (sempre cal reelaborar els propis models) i que el factor de la similaritat lingüística en el nostre cas és molt important (la qual cosa fa que molts aspectes dels conflictes quebequès o belga no ens concerneixin).

F. V.